

Kamusal Karar Alma Süreçlerinde Sosyal Tercih Duyarlılığı ve Sürece İlişkin Yapısal Çözömler

Doç. Dr. A. Niyazi ÖZKER

Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İ.İ.B.F., Maliye Bölümü, BALIKESİR

ÖZET

Bu çalışmada, kamusal karar alma sürecinde merkezi hükümet nitelikleri ile sosyal tercihler arasında bir denge unsuru olarak karar alıcılar tarafından göz önüne alınması gereken dinamiklerle birlikte, sosyo-ekonomik yapıya ilişkin dinamiklerinin sürece ilişkin oluşturduğu unsurlar üzerinde önemli bir etkisi olan sosyal tercihlerin konumunun ortaya konulmasını amaçladık. Ayrıca kamusal bakış açılarıyla biçimlendirilen sosyal tercihler üzerinde merkezi yönetimin tek yönlü stratejik siyasaları olarak söz konusu olan dinamiklerin negatif etkilerinin katılım süreciyle ilişkili olarak analiz edilmesi amaçlandı. Bu bağlamda görölmektedir ki, kararların alınmasında istenilen gerçekçi bir katılımın sağlanması için bu kararlar fenomenin analizlerine yönelik oldukça önemli yapısal modellerin varlığı söz konusudur ve ayrıca karar süreciyle ilgili bazı paradoksların aşılmasına ilişkin zemin hazırlayan söz konusu katılım duyarlılığının da, özellikle yapısal politik sorunlara sahip ölkelerde öncelikli olarak dikkate alınması ve gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Karar Alma Süreci, Sosyal Tercihler, Yapısal Politikalar, Katılım Süreci Dinamikleri, Merkezi Yönetim Nitelikleri.

JEL Sınıflaması: H11; H31; H53; I31.

The Sensitivity of Social Preferences in Public Decisions Making Process and The Structural Analyses Connected with The Process

ABSTRACT

In the study, we aim to bring up the social preferences location that have an important influence on the components of process consisting of social-economics together with the dynamics which should be considered by decision makers as the balanced component between the central government characteristics and the social preferences in public decision making process. Also, the dynamics' negative effects as under approaches management of central governments' politic strategies on the socially choices by taking shape publically point of view have been aimed to analyze connected with participation process. Hence, it is appear that the decisions' phenomenon directed towards to analyzes appear in very important the structural models in order to ensure the desired reality participation in decision making and also, the provided participation sensitive that lay the framework for overtaking some paradox related to decision making process must be required to take into consideration and check over as the primary point especially in the countries that have the structural politics matters.

Key Words: Public Decision Making Process, Social Preferences, Structural Politics, Participation Process Dynamics, Central Government Characteristics.

JEL Classification: H11; H31; H53; I31.

I. GİRİŞ

Kamusal karar alma süreçleri, kamusal düzenlemelere ilişkin yapısal politikaları biçimlendirmekle birlikte, söz konusu kararlardaki etkinlik düzeyinin sağlanmasına yönelik kamu siyasaları kapsamındaki önemli analizleri de ortaya

koymaktadır. Sosyal tercih duyarlılıklarının kamusal karar alma süreci bazında irdelendiği çalışmalar arasında Nelkin (1979) ve Jenkins'in (1983) çalışmaları sayılabilir. Değindiğimiz çalışmalarda kamusal karar alma sürecinin politik yapısına yönelik dinamiklerin ülkelere özgü sosyal maliyetleri doğrudan etkilemesinin yanı sıra, farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde farklı karar süreci tekniklerinin değişik anlamlı etki düzeyleri de irdelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmalarda ayrıca karar alma sürecine ilişkin söz konusu kararlarda bürokratik yapıdan kaynaklanan etki düzeylerinin ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle pozitif bir korelasyon içerisinde olduğu görülmektedir. Bu olguyu destekleyen çalışmalar arasında Petersen'in (1984) ve ampirik bir çalışma olarak da Varela-Ortega ve diğerlerinin (1998) yaptığı çalışmaları saymak olanaklıdır. Kamusal kararlardaki etkinlik düzeyinin sağlanmasında kamusal tercihlerin karar alma sürecine ne ölçüde yansıtıldığının sorgulandığı bu yaklaşımlar bütünü, sosyal tercihlerin sürece ne ölçüde yansıdığını ve toplumsal demokratik dinamiklerin anlamlılık düzeyini ortaya koymaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkeler açısından karar alma sürecine ilişkin kamusal tercihler arasındaki söz konusu ikilemlerin, karar süreçleri bazında yapısal politikadaki çelişkilerden doğrudan etkilendiği ve yapısal bir nitelik sorunu olarak gündeme geldiği izlenmektedir (Moravcsik, 1997: 519).

II. KAMUSAL TERCİHLERİN SAPTANMASINDA ORTAK FAYDA KRİTERLERİ VE SÜREÇTE YAPISAL OLGULAR

Ortak fayda kriterlerinin bir kararlar bütününe dönüştüğü kamusal tercihler portföyünün, tercihlerin saptanmasına yönelik alan ve kamuoyu araştırmalarını öncelikli olarak kaçınılmaz kıldığı izlenmektedir (Carpini vd., 2004: 334). Dolayısıyla kamusal tercihlerin net ve katılımcı bir oluşum çerçevesinde ortaya konulması ve saptanması, toplumsal bilgi akışının elde edildiği tekniklerden de destek alan yapısıyla sosyo-politik yapının gelişim sürecini ifade etme zorunluluğunu ortaya koymuştur. Bu olgu, karşılıklı merkezi normatif duyarlılıklarla desteklendiği bir yapısal stratejiler bütünü de anlamlı kılmaktadır (Wheaton, 2007: 17). Bu açıdan Renn ve arkadaşlarının (1993) kamuoyu duyarlılıklarının öncelikli dikkate alındığı bir yaklaşım çerçevesinde söz konusu kamusal tercihlere yönelik saptamaların oluşturulması amacıyla resmi normatif kriterler bazında oluşturdukları sosyal bilgi ve değerler paylaşımı kompozisyonunun süreçteki yeri oldukça önemlidir. Bununla birlikte ortak değerler kompozisyonunun benzer stratejilerle desteklenen bir karar sürecini ortaya koyduğu; ancak, aşamalı bir katılımcı karar süreci modeliyle karar süreci aktörlerinin süreçteki rollerinin daha anlamlı kılınması yönünde çözümlenmeleri benimsedikleri görülmektedir (Renn vd., 1993: 197).

Kamusal karar alma sürecinde yapısal uzlaşmacı bir zeminin oluşturulmasına yönelik karar alma sürecine dahil olmayan, ancak süreçteki etkinliği ile arabulucu olma adına yapısal düzenlemelerde etkin bir uzlaşmayı sağlayacak sosyal çıkar grupların konumu da oldukça önemlidir. Ayrıca söz konusu çıkar gruplarının yanı sıra, karar sürecine kamusal tercihlerini yansıtamayan azınlıkların tercihlerini yansıtması ve katılımcı bir karar sürecinin

oluşumuna yönelik önemli yapısal roller üstlendikleri de görülür. Kunreuther'in (2002) karar süreci risklerini analiz etmesine yönelik yaptığı çalışmasının yanı sıra, Beierle'nin (2002) yaptığı ve analitik ölçümlerle de desteklediği çalışması da, geleneksel çözümlerinin dışında sürece ilişkin kapsayıcı bir kararlar bütününe çarpıcı bir kamusal uzlaşma zemini sağladığını doğrular niteliktedir (Kunreuther, 2002: 658-660; Beierle, 2002: 743-744)¹. Bu olgu, refah kriterlerinin yapısal tanımlamalar üzerindeki etkisinin kaçınılmaz olarak ön plana çıktığı bir katılım sürecini gündeme getirmekle birlikte, normatif kamusal seçiş teorisinin sosyal değişim değerleriyle birlikte ele alındığı yapısal çerçevesini de ortaya koymaktadır (Goldfinger, 2002: 34-36).

Merkezi normatif niteliklerin oluşturduğu yapısal çerçeveye karşılık söz konusu çıkar ve diğer baskı gruplarının kamusal tercihlere yönelik etkisinin, özellikle az gelişmiş ülkelerde kamusal tercihlerin sürece oldukça zayıf yansımaya neden olduğu izlenmektedir (Eisenhardt ve Zbaracki, 1992: 25-26). Martin ve Richard'ın da saptamaları da olgusal bu anlamlılığı destekler yöndedir (Martin ve Richard, 1995: 518). Birinci Dünya ülkelerinin hemen hepsinde kamusal karar alma süreci bazında meşruluğun sağlanmasına yönelik kamusal tercihlere ilişkin sivil oluşumların, siyasal toplumlaşma kültürüne ilişkin düzeyi de ifade etmesi açısından karar etkinliklerine yönelik yapısal dinamiklerin ağırlıklı noktasını oluşturduğu görülmektedir (Renn vd., 1993: 201; Brooks, 2000: 213-216). Kamusal tercihlere ilişkin yarı tüzel yapısal bu değişim olgusunun anlamlı değer ölçekleri, Charnes ve arkadaşlarının (1978) yaptığı ekonometri analizleriyle de doğrulanmıştır. Yine bununla birlikte kamusal karar süreçlerinde sosyal tercihlerin biçimlenmesine yönelik süreçteki sosyal rol modelleri, karar sürecinde sosyal değerlerin yapısal olgularla anlam kazandığı dönüşüm olgusunu ve hedeflerini de ifade etmektedir (Arrow ve Lind, 1970: 369).

A. SOSYAL TERCİHLERE YÖNELİK KAMUSAL DUYARLILIK VE KARAR SÜRECİ DİNAMİKLERİNİN KONUMU

Kamusal karar sürecinde nitelik sorunu ile birlikte toplumsal tercihlerin ilgili sürece yansıtılmasındaki çelişkilerin aşılması, toplumsal dinamiklerin kamusal karşılıklarını ne ölçüde sağladığı ile ifade edilmektedir (Kirmanoğlu, 2009: 233-234). Bu bağlamda kamusal karar süreci dinamiklerine ilişkin öncelikli oluşumun alınan kararların paylaşılması ve kamuoyunca benimsenmesine yönelik kamuoyu duyarlılıklarının baz alındığı bir zeminde anlamlılık kazandığı görülür. Karar süreçlerinde bütüncül bir yapıyı da ifade eden bu olgu, akademik olduğu

---

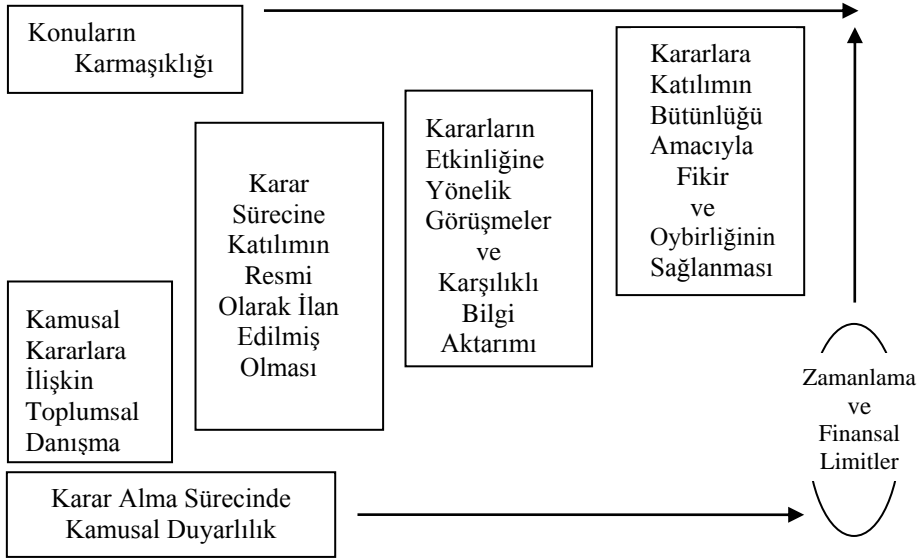
¹ Özellikle Beierle'nin (2002) çalışmasında katılımcı bir karar sürecinin oluşturulmasında alternatif tercihlerin sürece ilişkin yapısal olgular ve bilgi akışıyla desteklendiği bir uzmanlı zeminin süreçteki etki düzeyinin çarpıcı anlamlılığına vurgu yapılmış; Kunreuther'in aksine, katılımcı bir karar sürecinin sağlanmasına yönelik bütüncül yapısal makro tanımlamaların, kamusal problemlerin entegrasyonunda ve tercih seçeneklerinin önceliklerinin saptanmasında daha anlamlı olduğuna ilişkin çarpıcı saptamalara ulaşılmıştır (Beierle, 2002: 746). Diğer taraftan rasyonel seçmenin ilgisizliği ve politikacı ve bürokratların karar sürecini olumsuz etkileyen konularının da, kararlar üzerinde uzlaşıcı bir medyan dağılımıyla süreci yönlendiren uzlaşıcı grubun -ya da grupların- yapısal olarak karar önceliklerinin tanımlanmasında karar sürecine katılım maliyetlerini önemli ölçüde etkileyerek pozitif bir etki düzeyi oluşturduğu da görülmektedir.

kadar akademik parametrelerin dışındaki sosyal oluşumların da karar sürecine dahil edildiği normatif modeller çerçevesinde biçimlenmektedir (Charles vd., 1999: 659). Karar sürecini etkileyen diğer önemli yaklaşımların ikincisi de, alınan sosyal tercihlere ilişkin rollerin kamuoyunu bilgilendirme sürecinde sosyal tercihlerle yönlendirilmesi ve biçimlendirilmesinde ortaya konulması gereken netliktir. Bu bağlamda kamusal kararların normatif yapısıyla saptanan kamusal niteliklerin sosyal tercihlerle olan ikileminin aşılmasının, bu amaca yönelik kaçınılmaz olduğu da çarpıcı bir anlam kazanmaktadır (Hauwe, 1999: 605). Kararlara ilişkin niteliklerin sağlanmasındaki önceliklerin zaman zaman kamusal yaptırımlarla gündeme gelen ve toplumsal tercihleri karar süreci önceliklerinden çıkararak-dışlayan yapısı, asimetrik bilgi dağılımının da ortaya koyduğu negatif dinamiklerin de etkisiyle, söz konusu kamusal tercihler sürecini de önemli ölçüde anlamsızlaştırmaktadır (Kirmanoğlu, 2009: 106; Martin ve Richards, 1995: 514-516)². Bununla birlikte kamusal duyarlılıklara ilişkin yaklaşımlar çerçevesinde merkezi normatif nitelikler ile kamusal tercih ve beklentiler ikileminin aşılmasına yönelik metodolojik bir kamusal duyarlılıklar sürecinin sağlanmasının gereğine de vurgu yapılmıştır³ (Ogden, 2006: 62). Kamusal karar sürecinde kamusal beklenti ve tercihlerin kamusal duyarlılık zemininde değerlendirildiği süreci, Shulock (1999) ve Creighton'ın (2005) çalışmaları ışığında, şekil (1)'de izlemek olanaklıdır (Shulock, 1999: 229; Creighton, 2005: 9 ve 18).

---

² Martin ve Richards'ın (1995) yanı sıra, Moravcsik'in de (1997), kamusal karar alma sürecinde merkezi kamusal kararlardaki nitelik arayışının toplumsal tercihlerin sürece yansıtılması ve nitelik-tercih ikileminin aşılmasına yönelik karar süreci dinamiklerinin saptanmasına yönelik yaptıkları çalışmalarında sürece ilişkin dinamiklerin söz konusu şu oluşumlar çerçevesinde ele alındığını sıralamak olanaklıdır: (1) Karar süreçlerinde nitelik ve tercihler ikileminde tutarlılık ve bilimsel verilerin değerlendirilmesindeki öncelikler. (2) Karar alma sürecinde kamusal tercihlerin sürece dahil edilmesinde saptanan zorlukların tanımlanması ve aşılmasına yönelik araç ve unsurların süreçteki etki düzeyleri. (3) Karar sürecinde nitelik-tercih ikileminin aşılması sonrası sağlanacak hedef fayda etkinliğine yönelik tamamlayıcı finansal limitlerin kullanılabilirliği ve sürece ilişkin sosyo-politik oluşumların süreçteki konumu. (4) Kamusal işbirliğinin kamusal karar alma sürecine yansıtılmasında kamusal duyarlılıkların konumu ve duyarlılık limitlerini belirleyen diğer kamusal alternatiflerin kamusal tercihlerin kabul edilebilirliğine ilişkin dikkate alındığı toplumsal kriterler. (5) Kamusal kararların uygulamada yer bulmasına yönelik uygulama sürecinde kararların toplumsal tercihlerle rasyonalize edilmesi ve olası değişikliklerin kamusal tercihlerle örtüşmesinde karar süreci duyarlılığını belirleyen etkenler. (6) Toplumsal tercihlere yönelik alternatiflerin sürece dahil edilmesinde kararlara ilişkin nitelik hedeflerinin kamusal tercihlerle olan uyumunda olası zorlukların aşılmasını sağlayabilecek yaklaşımların ve karşılıklı bilgi aktarımının etki düzeyi. Bu konuda **bkz:** Andrew Moravcsik (1997), "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics", *International Organization*, Vol. 51, No: 4, p. 513-553.

³ İlgili çalışmada yerel bir sorun olarak ekolojik sosyal sorunlara ilişkin kamusal tercihler bazında karar süreci analizlerinin yapılması hedeflenmiş; bilgi akış sürecinin merkezi karar mekanizmalarındaki konumunun nicel bir etki ölçeğinden çok, karşılıklı bilgi akışının karar sürecinde oluşturması olası sosyal maliyetler açısından alternatif kararların biçimlenmesindeki rolü üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu konuda **bkz:** Laura Ogden (2006), "Public Participation in Environmental Decision -Making: A Case Study of Ecosystem Restoration in South Florida", *Chaiers D'economie et Sociologie Rurales*, No: 80-2006, s. 54-73.

Şekil 1: Kamusal Karar Sürecinde Sosyal Tercihler ve Duyarlılıklar Süreci

Şekil (1)' bir akış şeması olarak kamusal karar alma sürecinde toplumsal tercihlerin sürece yansımalarına ilişkin karar dinamiklerinin etkileşim zincirini ifade etmektedir. Modell'in (2001) yaptığı çalışma da, kamusal karar alma sürecinde hedeflenen konuların karmaşıklığı arttıkça duyarlılık limitlerinin daha yükselmesinin yanı sıra, kararlara ilişkin çözümlenmelerin kurumsal olanaklarla desteklenmesiyle de karar süreci yapılanmasına yönelik pozitif anlamlılık düzeyinin artabileceğini doğrulamaktadır.

Diğer taraftan, kararlara katılım oranının arttığı ve son derece düşük bir olasılık olmasına rağmen oybirliğinin sağlandığı son aşamada, yüksek kamusal duyarlılıkların kamusal tercihleri de en yüksek düzeyde karar sürecine taşıdığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı bilgi aktarımı ve sosyal iletişimin kamusal duyarlılıklarla büyük ölçekte örtüştüğü söz konusu bu karar süreci yapısı, kamusal kararlardaki öncelikli nitelik arayışının sosyal tercihler bazındaki optimal bir uyumunu da ortaya koymaktadır (Eisenhardt ve Zbaracki, 1992: 21). Bu durum kamusal tercihlerin netleştirilmesine yönelik –sıklıkla olmasa da- olumsuz önemli gerekçeler yaratmakla birlikte, şüphesiz karar sürecindeki duyarlılıkların kararları biçimlendirmesindeki etki ölçeğini de düşürmektedir (Jones, 1994: 103). Ancak bununla birlikte tercihler açısından bu olumluluğun kamusal kararların oluşturulmasındaki duyarlılıkların, hedef karar süreci niteliklerinin sağlanmasına yönelik önemli bir zeminini oluşturduğunu da göz ardı etmemek gerekir (Jones, 1994: 104). Gerçekten de özellikle siyasal toplumsallaşma süreci dinamiklerinin kurumsallaşmadığı gelişmekte olan ülkelerdeki kamusal duyarlılık anlayışları, sosyal içerikli fayda-maliyet analizlerine ilişkin kriterlerin ortaya koyduğu nitelik

arayışlarını önemli ölçüde karar sürecinden dışlamaktadır. Ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelerde izlenen bu olgunun, kamusal karar sürecindeki kararlara yönelik nitelik-tercih ikilemiyle anlam kazanan öncelikler açısından ortaya çıkması olası paradoksların da önemli bir nedeni olduğu anlaşılmaktadır (Hauwe, 1999: 626).

B. SOSYAL TERCİHLERİN NİTELİK-TERCİH İKİLEMİ AÇISINDAN KARAR SÜREÇLERİNDEKİ ÖNCELİĞİ VE KURUMSAL KONUMU

Kamusal karar alma sürecindeki söz konusu tercihlere ilişkin dinamiklerin kararların sınıflanması ve önceliklerinin saptanmasına ilişkin hangi yapısal oluşumlarla destekleneceği sorusu, kararların biçimlenmesindeki yapısal hedef kriterlerin ilgili süreçte netleştirilmesini zorunlu kılmakla beraber (Schubert, 1957: 346), ayrıca kamusal tercihlerin özellikle tam kamusal mal ve hizmetler kapsamındaki sunumlarının amaçlandığı bir kararlar portföyü değerlendirmesini de gündeme taşıdığı görülür (Stiglitz, 2000: 80). Bu açıdan dönemsel tercihlere ilişkin karar önceliklerine yönelik sınıflamalar, kolektif gelişimin sağlanmasına yönelik sosyo-ekonomik kamusal oluşumların hedeflendiği bir ayırım çerçevesinde ve karar süreçlerinin anlamlı olması temelinde biçimlenen yapısal bir oluşumu kaçınılmaz kılmaktadır (Moravcsik, 1997: 528). Kamusal mal ve hizmet alımlarının özellikle sınıflamalara yönelik sosyal tercihler ve toplumsal beklentilerin dışında gerçekleşmesi, kamusal siyasaların ve hedef oluşumların devam ettirilmesi amacıyla tek taraflı karar alma sürecinin söz konusu olduğu bir durumun da göstergesidir. Kurumsal bu yaklaşım, merkezi yönetim kriterlerinin ağırlıklı yapısının alınan kamusal kararlardan beklenen kamusal denge arayışlarını önemli ölçüde sosyal tercihlerin dışında biçimlendirdiği bir kamu siyasaları anlayışının da ifadesidir (Sugden, 1990: 69-71).

Diğer taraftan bu yaklaşımlar çerçevesinde sınıflanan kamusal kararlar sürecine ilişkin özelliklerin, sosyal dengelerin oluşumunda sosyal tercihlere ilişkin nitelik-tercih ikilemi arasındaki dengelere yönelik önemli bir engeller zincirini de ortaya koyduğu da izlenmektedir. Bu açıdan stratejik dönemlerdeki zorunlulukların dışındaki askeri oluşumlara ilişkin hedefler çerçevesinde alınan kararların, diğer kurumsal hedefler bazında alınan ve kamusal tercihleri yansıtan kararların çok ötesinde bir karar yapısı ortaya koyduğu izlenmektedir. Söz konusu bu kararların merkezi karar süreci nitelikleriyle biçimlenen yapısı, toplumsal tercihlere ilişkin bir karar süreci esnekliğinin en düşük düzeyde olduğu anti demokratik bir kararlar bütününe kamusal duyarlılık düzeyini de ortaya koymaktadır. (Jones, 1994: 130). Bu olgunun, söz konusu kararların nitelik ve kamusal duyarlılıkların karşılanmasının yanı sıra, kolektif kararların süreç sonrası kamuoyunda sınıflamalar bazında anlamlı bir ifadesinin oluşturulması amacıyla karar yönetim süreciyle olan bir etkileşimin çerçevesini çizdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla merkezi karar süreci dinamiklerini biçimlendiren toplum tercihlerinin değerlendirilmesi ve analiz edilmesinde, kamu adına geleceğe yönelik stratejik planlamalarla gerçekleştirilecek uygulamalara konu olan kamusal oluşumlara

ilişkin niteliklerin ön plana çıktığı bir karar sürecinin, fayda ölçeği oluşturabilecek nitelikli bir yönetim etkinliğini ifade ettiği görülür (Orr ve Gerrand, 2000: 1998: 4-5; Homer ve Milstein, 2004: 4). Bu bağlamda kamusal kararlar sürecinde karar önceliklerine ilişkin sınıflamaların, siyasi bir yönetsel entegrasyon çerçevesinde ele alınan çözümlerle nitelik-tercih ikilemini aşma çabalarını anlamlı kıldığı ve siyasal bir otonom ile sosyal tercihlerin daha net ifadesine yönelik sosyo-politik denge değerleriyle biçimlendiğini söylemek olanaklıdır (Schubert, 1957: 350). Söz konusu bu yaklaşıma ilişkin Schubert (1957) karar sürecinde merkezi yönetsel nitelikler ile kamusal tercihler arasındaki ikilemin aşılması ve kararların önceliklerine ilişkin sınıflamalara ilişkin yönetsel klasik üç ana kriterin süreçte ağırlık kazandığına vurgu yapmaktadır.

Bunlardan ilki, kriz sürecinin yönetiminde yönetsel bir rasyonalizmin sağlanması ve desteklenmesine yönelik karar süreci bileşenleridir (Eisenhardt ve Zbaracki, 1992: 22). Bu bağlamda yönetsel amaçların gerçekleştirilmesinde karar süreci bileşenlerinin objektif teknik verilerle desteklendiği ve uzman bir yönetsel alt yapıyla desteklendiği bir süreç söz konusudur

İkinci olarak, kamusal politikaların oluşturulmasındaki yasal zeminin, söz konusu kararlardaki eksikliklerin ve eşit olmayan politik kaynaklı etki ölçeklerinin minimize edilmesine yönelik yönetsel özerkliği sağlama yetisidir (Moravcsik 1997: 548). Diğer bir ifadeyle karar sürecindeki negatif etki ölçeği yaratan bu yaklaşımların süreçten ayrı tutulmasında oluşturulan yasal zeminin, alınan kararların kamuoyundaki açıktan etki düzeyini de minimize etmesi beklenir.

Üçüncü olarak, kamusal tercihlerin karar sürecine yönelik ifadesinde özel tercihlerin çatışmasından doğan öncelik tercihlerinin kamusal nitelik kazanmasında tercihlerin sosyal rollerinin tanımlanması ve sürece dahil edilebilecek sosyal öncelikli kriterlerin uygulamalara yönelik rasyonel duyarlılığının saptanmasıdır (Schubert, 1957: 347-348). Karar sürecindeki kararların sınıflamasında kamusal tercihlerin sosyal dinamiklerin etki ölçeği ile biçimlendiği ve bireysel tercihlerinde kamu adına oluşturabileceği olası faydalarının da analiz edildiği çalışmalar arasında McClennen'in (1990) çalışması da anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur. Çalışma, kişiler arasında optimal bir tercihler portföyü ile kolektif bir tercihler bütününe dönüştürülmesi ve tercih önceliklerinin ifade edildiği sosyal analizlerin karar sürecindeki etki düzeyinin ortaya konulmasıyla netlik kazandığını vurgulaması açısından anlamlıdır.

Bireysel tercihlerdeki normatif değerlerin kamusal tercihler bütünündeki konumu, bu kararların kolektif kararlar sürecine olan uyum limitleriyle netlik kazanmakta ve kararların sınıflanmasına ilişkin Scott ve Nowak'ın (2004) çalışmalarında bu limitlerin etki düzeyi (λ), " $0 < \lambda \leq 1$ " arasındaki bir parametrik değer olarak alındığında, kolektif karar sürecinde karar sürecini yöneten merkezi karar alma birimlerinin normatif nitelikleri ile kamusal tercihler arasındaki karar sürecini kendi yaklaşımıyla biçimlendirmeyi hedefleyen olguların tümüyle sürece dahil edildiği yapısal bir konumda bile, merkezi karar alma nitelikleri ile sosyal tercihler ve bu tercihleri anlamlı kılan duyarlılıklar arasında bir ikileme neden

olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak kolektif karar sürecindeki bireysel ya da sınıfsal tercihlerin etki düzeyinin, özellikle politize olmuş bir karar süreci oluşumlarında kamusal tercihler bütünü üzerinde olduğu, “ $\lambda > 1$ ”, konumuyla neden olduğu parametrik dağılım değerlerindeki sapmaların, karar sürecine etki eden parametrik değerlerin medyan dağılımında oluşturduğu sapmalarla kararlara ilişkin sınıflamalar bazında önemli nitelik-tercih ikilemleri oluşturduğu da yine söz konusu çalışmaların saptamaları arasındadır (Scott ve Nowak, 2004: 1-2).

Homer ve Milstein’in (2004) az gelişmiş ülkelerin koşullarını baz alarak kamusal mal ve hizmetlerin sunumunda nitelik-tercih ikileminin aşılması ve optimal bir karar süreci yapısının oluşturulmasında karar önceliklerinin saptanmasına yönelik yaptığı çalışmaları oldukça anlamlıdır. Örneklem grubu olarak kamusal sağlık hizmetlerinin baz alındığı bu çalışmada, sosyal tercihlerin oluşumuna yönelik toplumsal özellikler ve koşulların mevcut konumunun doğrudan etkilediği alt parametrik değerler temelinde (yaşam koşulları, sosyal risk düzeyi, toplumsal direnç vb.) kararların uygulanmasındaki riskler sorgulanmıştır.

Kamusal kararların orta ve uzun vadede amaçlanan kamusal hedefleri gerçekleştirmede normatif yapısal niteliklerin, “ $0 < \lambda \leq 1$ ” parametrik değerleri bazında (Homer ve Milstein, 2004: 6), ortalama değer olarak “ $0,7 \leq 1$ ”, olduğu ve karar sürecinde kamusal tercihlerden daha yüksek bir etki düzeyi oluşturduğu saptanmıştır (Homer ve Milstein, 2004: 9)⁴. Yine bu çalışma, nitelik-tercih ikileminin aşılması ve optimal bir kararlar sürecinin sağlanmasına yönelik saptanan değerlerin, yaşam koşullarının öncelikli dikkate alındığı karar süreci modellerindeki “ $\lambda > 1$ ” konumuyla, kamusal kararlardaki merkezi yönetimin hedeflediği kararların kamusal bir müdahale şekline dönüştüğünü (Scott ve Nowak, 2004: 15) ve süreçteki kamusal tercihlerin etki düzeyini de ortalama “0.05” sınırına düşürdüğünü ortaya koymuştur (Homer ve Milstein, 2004: 9-10). Ayrıca Scott ve Nowak’ın (1994) ortaya koyduğu ve bir kamusal karar süreci modeli oluşturarak yaptığı çalışma da, özellikle az gelişmiş ülkelerde görülen müdahaleci bir karar sürecinin tercihlerin sınıflanmasında optimal kamusal tercihlere ilişkin kamusal duyarlılıklar bazında önemli sapmaları ifade ettiğini ortaya koymaktadır (Scott ve Nowak, 2004: 15)⁵. Ayrıca karar sürecindeki nitelik-

⁴ İlgili çalışmada saptanan karar aralığındaki tolerans dağılımındaki sapma, % 0.003 olarak oldukça düşük düzeyde bulunmuş, söz konusu kamusal yaklaşım çerçevesinde optimal orta ve uzun vadeli zaman limitlerinin oluşturulmasında “0-4”, “4-8” ve “8-20” yıllık dönemleri kapsayan zaman dilimleri esas alınmıştır.

⁵ Scott ve Nowak’ın (2004) söz konusu çalışmalarında karar süreci dinamiklerini oluşturan bağımsız değişkenler grubu $Z^n = \{Z_1, \dots, Z_n\} \subset \mathbb{Z}^n$ olarak ele alınmış, özellikle az gelişmiş ülkelerin örneklem grubunu oluşturduğu çalışmada kamusal tercihlerin Z^n değerinin baz alındığı karar sürecindeki sınırlarını oluşturan parametrik minimum etki düzeyi, “P”, olarak ve “P” parametrik değerinin bağımsız karar süreci dinamiklerini ifade eden değişkenlerin “ Z^n ” değerini baz alarak oluşturduğu “ P_n ” etki ölçeği, $Z^n : P_n(B) = (1/n) \sum_{i=1}^n \{Z_i \in B\}$, $B \subseteq \mathbb{Z}$, oluşumuyla saptanmıştır. Eşitlikteki “n” değeri, “ P_n ” parametrik değerinin oluşturduğu etki ölçeğine göre “ Z^n ” değeri baz alınarak hedeflenen ve zaman limitine göre saptanan karar sayısını; “B” değeri ise, “ P_n ” değerinin oluşturduğu etki ölçeğindeki parametrik sapma değerlerini ifade etmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde kararların

tercih ikileminin oluşumunda merkezi politik gerekçelerin sosyal beklentilere ilişkin politik hedeflerle olan çelişkisi, toplumsal sivil oluşumlar üzerinde oluşturduğu olumsuz algılamalara da gerekçe oluşturmasıyla karar sürecindeki ortak değerlendirmeleri olumsuz etkilemiş olmasının yanı sıra, marjinal sosyal bölünmelere zemin oluşturmuş olması da bu saptamalar arasındadır (Spletstoeser, 1998: 418).

Diğer taraftan Samuelson ve Zeckhauser'in (1998) optimal kararların oluşturulmasında karar süreci dinamiklerinin kamusal duyarlılığının ön plana çıkarılması gereğine vurgu yapan çalışmaları da, toplumsal davranış modellerinin karar sürecinde kaçınılmaz anlamlı bir yapısal dinamik oluşturduğuna vurgu yapılmaktadır. Yine bu çalışma, ilgili döneme ilişkin toplumsal psikolojik algıların konumu ve politik bilimin sosyal oluşumlarla ilişki düzeyinin rasyonel bir karar sürecindeki kararlar üzerinde oluşturduğu yapısal etkilerle, söz konusu bu anlamlılığı biçimlendirdiği ve desteklediğini ortaya koymuştur (Samuelson ve Zeckhauser, 1998: 39).

1. Karar Sürecinde Toplumsal Tercihler Paradoksu ve Çözümlemeye Yönelik Yapısal Olgular

Kamusal kararlar sürecinde normatif merkezi nitelikler ile toplum beklenti ve talepleri ifade eden kamusal tercihlerin karar sürecindeki ikileminden doğan sürece ilişkin paradoksal yapının aşılması, kamusal duyarlılıkların netliği açısından önemlidir. Karar sürecindeki nitelik-tercih ikilemine ilişkin paradoksal yapıyı oluşturan ve olumsuz etki yaratan dinamiklere şu şekilde değinmek olanaklıdır:

Karar sürecinde negatif etki ölçeği yaratan dinamiklerden ilki, sosyal enformasyonun zayıflığı ve kamusal bilişim kanallarının yetersiz ya da duyarsız oluşudur. Özellikle, kamusal mal ve hizmetlerin yerel niteliklerinin ortaya konulmasındaki amaçların merkezi kamu siyasetleriyle belirlenen yapısı⁶, söz

---

sınıflandırılmasında örneğin, "P" ve "P_n" parametrik değerleriyle ilgili "w" ve "f_i" gibi iki karar söz konusu olduğunda, karar süreci oluşumu $Z = \hat{w} \times f_i$ olarak biçimlenmekte; "w" olarak ifade edilen vektörel toplam değerlerin yanı sıra, optimal karar sürecindeki (Zⁿ) kamusal tercihlerin $f_i = \{0,1, \dots, |f_i| - 1\}$ limitleriyle sınırlandırıldığı bir yapısal söz konusu olmaktadır. **Bkz.:** Clayton Scott – Robert Nowak (2004), "Minimax-Optimal Classification with Dyadic Decision Trees", *IEEE Transactions on Information Theory*, Vol. 20, No: 5, pp. 2-3.

⁶ Kamusal karar alma sürecinde kamu siyaseti kapsamında ortaya konulacak mal ve hizmetlerin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin baz alındığı bir çerçevedeki görünümü, daha çok kamusal kararların müdahaleci yapısını ön plana çıkaran yapısal özellikler taşımasının yanı sıra, söz konusu bu kararların oluşumundaki dinamiklerin de kararların etkinliği açısından farklı ölçek etkileri oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu ülkelerdeki kamusal kararlar süreci, merkezi planlamanın müdahaleci etkisiyle merkezi karar birimleri ile yerel yönetimler arasında önemli bir nitelik-tercih ikileminin de önemli bir nedenidir ve yerel kararlardan beklenen yapısal etki düzeyini hukuksal beklentilerin oluşması yönünde de olumsuz bir sürece soktuğu yapılan analitik çalışmalardan da anlaşılmaktadır. Bu konuda Kloot ve Martin'in (2000) çalışmalarının yanı sıra, Lapsley ve Pallot'un (2000) çalışmalarındaki saptamalar oldukça anlamlıdır. Bu çalışmalar için **bkz.:** Louise Kloot and John Martin (2000), "Strategic Performance Management: A Balanced Approach to Performance Management Issues in Local Government", *Management Accounting Research*, 11(1), p. 231-251; Irvine Lapsley and June Pallot (2000), "Accounting, Management and

konusu bu mal ve hizmetlerin yerel niteliklerine ilişkin önemli sapmaların da ana nedeni olarak görülmektedir⁷. İkinci ise, kamusal karar sürecindeki kararlara katılımın yine kamu eliyle sağlanan, ancak resmi nitelikli ve sosyal-ekonomik dengelerin de dikkate alındığı bir çerçevede ele alınmasına ilişkin iletişim eksikliği ve duyarsızlıklardan doğan paradoksal yapıdır.

Bununla birlikte kamusal tercihlerin kendi oluşumlarına yönelik önceliklerin belirlenmesi sürecinde, kamusal tercihlerin sosyal dağılımı açısından tercihler bazında önemli çelişkilerin de yaşandığı bir süreç söz konusu olabilmektedir (Şener, 2008: 153). Yapısal bu fenomenin alternatif tercihler arasında söz konusu bu tercihlerin sıralanmasına ilişkin seçim netliğinin kaybolduğu ve karar süreçlerine yansıtılmasına yönelik önemli bir seçim paradoksu oluşumunu karar süreçleri gündemine taşıdığı görülmektedir (Şener, 2008: 154).

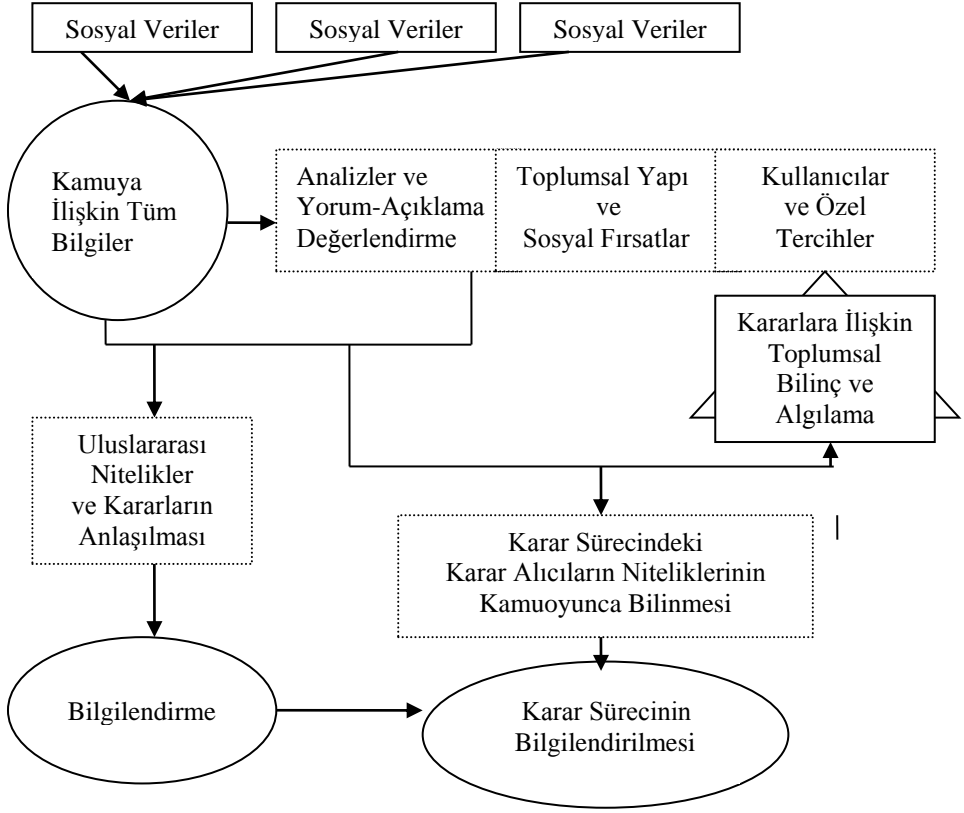
Kamusal karar süreci açısından tercihlerin ifade edilmesinde bir oylama paradoksu olarak nitelendirilen bu durum, diğer taraftan karar alma süreçlerine yansıyan sosyal tercih paradokslarının ana nedenin sosyal kriterlerin tutarsız biçimde sıralanmasının yanı sıra, tercihler ve karar sürecindeki analizlerin hedeflenen sosyal fırsatlarla çelişki oluşturmasından kaynaklandığını da ortaya koymaktadır. Söz konusu paradoksların da aşılmasına yönelik Theunissen'in (1999) ortaya koyduğu model, sürece ilişkin negatif oluşumların aşılmasında kamusal bilgi akışını ve bilgi akışıyla doğrudan ilişkili paradoksal yapının çözümlenmesi ve analiz edilmesi açısından oldukça anlamlıdır (Theinissen, 1999: 3).

Daha önce de değindiğimiz gibi, kamusal içerikli toplumsal beklentilerin sosyal verilerle karar sürecine yansıyan yapısı, sosyal tercihlerin söz konusu veriler çerçevesinde yapılan analizler ve sonrası değerlendirilmelerle kurumsal bir nitelik ve netlik kazanmaktadır. Bu noktada kurumsal nitelikten amaç, kararlara ilişkin toplumsal bilinç ve algılamının uygulamada sosyal fırsatları da ortaya koyması ve tüzel yapının da desteklediği bir zeminde kamusal kararları biçimlendirmesi sonucu söz konusu kararlara tüzel bir nitelik kazandırılmasıdır.

Organizational Change: A Comparative Study of Local Government", *Management Accounting Research*, 11(2), p. 213-229.

⁷ Yine bu oluşumlarla ilişkili olarak paradoksal bu yapının özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından aşılması yönünde en önemli kriterlerin başında, şüphesiz ki yerel tercihlerin yansıtılmasına ilişkin bilgi akış sürecindeki sapmaların geldiği söylenebilir. Dolayısıyla gerek merkezi gerekse de yerel yönetimlerin karar süreçlerindeki siyasetlerle saptanan dönemsel parametrik uyum, merkezi karar süreçlerindeki kararların içeriğine yönelik nitelik arayışları ile yerel karar süreçlerinin tercihlerinin uyumunu ortaya koyan paradoksal yapının aşıldığı bir süreci ifade etmektedir. Bu konuyla ilişkili olarak gelişmekte olan ülkeler bazında parametrik değerlerin ekonometrik analiz ve yorumları için **bkz:** Jean-Paul Faguet (2000), "Does Decentralization Increase Responsiveness to Local Needs? Evidence from Bolivia", <http://eprints.lse.ac.uk/477/1/WP-2516.pdf> (20.04.2011); Bruno De Borger and Kristiaan Kerstens (1996), "Cost Efficiency of Belgian Local Governments: A Comparative Analysis of FDH, DEA, and Econometric Approaches", *Regional Science and Urban Economics*, Vol. 26, No: 2, April, p. 145-170.

Şekil 2: Kamusal Tercihler Paradoksunun Aşılmasında Bilgi Akışı ve Değerlendirmeler Süreci

Şekil (2) çerçevesinde, öncelikle politik sürecin taraflı saptırıcı etkileri sonucu toplumsal bir kamusal tercihler bütünü olarak olumsuz ele alınan hakların aşılması amacıyla, “Rasyonel Kararların” oluşumuna yönelik yapısal bir zeminin anlam bulduğu izlenir. İkincisi amacın ise, siyasal oluşumların ve politikacıların siyasal içerikli güdümlenmelerinin yerine, karar süreci mekanizmalarınca bir toplumsal tercihler bütünü olarak amaçlanmamış sosyal oluşum ve beklentilerin dikkate alındığı, yeni bir karar süreci dinamiklerinin oluşumunu sürece kazandırmak olarak ifade edilebilir (Shulock, 1999: 229). Kamusal tercihlerin belirlenmesinde sosyal seçim paradokslarının da çözümünü kapsayan bu süreç, Theinisse’in (1999) çalışmalarında da izlendiği gibi, toplumsal katılımların karar sürecindeki etki ölçeğini daha da anlamlı kılmakta ve güçlendirmektedir. Bu açıdan karar paradokslarının sosyal fayda kriterlerinin özel kullanıcıların da dahil olduğu fayda kriterleriyle olan ifadesi, diğer taraftan kararların merkezi içerik ve yapısal beklentilerinden doğan paradoksların aşılmasında yönelik olarak yeni

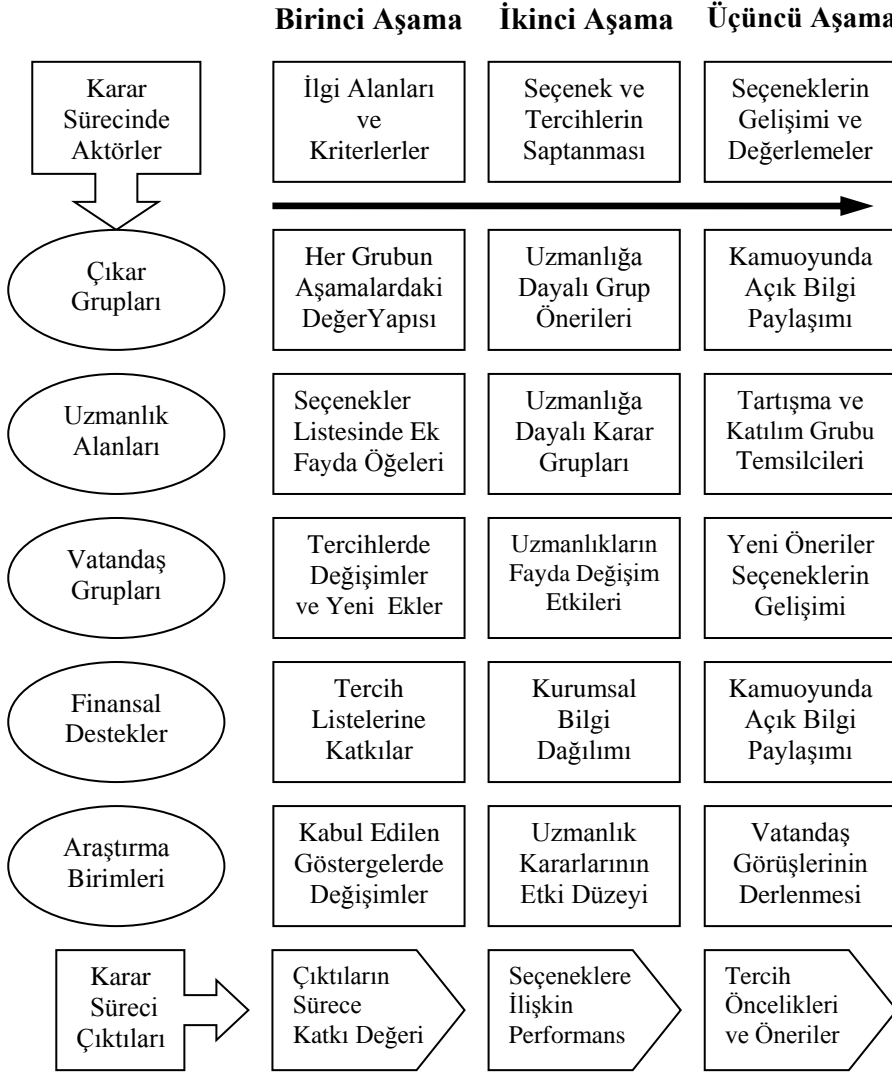
sosyal fırsatların da yaratıldığı alternatif bir yapısal oluşuma ilişkin dinamikleri de ifade eder.

C. SOSYAL TERCİHLERİN SÜRECE AKTARIMI VE AŞAMALI MODEL YAKLAŞIMI

Şüphesiz ki, kamusal kararlardaki merkezi otoritenin kamu siyasetleriyle yönetime ilişkin beklentileri, çoğu zaman kamusal tercihlerin istenilen düzeyde sürece dahil edilmeleri açısından katılımcı karar modellerine ihtiyaç duymaktadır. Dienel'in (1989) yaptığı çalışmada da katılımcı bir kararlar sürecinin oluşturulmasına yönelik baz alınan modeller, biçimsel normatif oluşumlardan türetilmiş ve kamusal tercihler ile bu tercihlerin oluşumunda önemli bir rol üstlenen çok yönlü sosyal değerleri karar sürecine taşıyan teknikler bütününden oluşmaktadır (Renn vd., 1993: 190). Bu bağlamda katılımcı bir kamusal kararlar sürecinin oluşturulmasında karar süreci aktörlerinin ortak ve bireysel kamusal deneyimleri sonucu oluşturdukları bilgi birikimlerine ilişkin yaklaşımların, karar teknikleriyle de desteklenen ve sürece ilişkin dinamikler çerçevesinde kolektif yapısal bir model oluşumunu ön plana taşıdığı izlenir.

Renn ve arkadaşlarının (1993) ortaya koyduğu ve Keeney, Renn ve Winterfeldt (1987) tarafından yapılan çalışmalarındaki bulgular esas alınarak geliştirdikleri çalışmalarında, katılımcı bir karar süreci oluşumunu yapısal üç aşamalı bir çerçevede ele aldıkları görülmektedir. Renn ve arkadaşlarının (1993) da çalışmalarında önemli bir yer tutan aşamalı model yaklaşımı, karar sürecindeki yapısal etkileşimler temelinde oluşan olguların anlamlı bir çözüm zemini oluşturması temeline dayanmaktadır (Renn vd., 1993: 192).

Kamusal bir katılımın amaçlandığı ve şekil 3'le de ifade edilen söz konusu bu modeldeki *ilk aşamanın*, kamusal katılımların karar alma sürecine yönelik katılım ve etki düzeyini sağlayan unsurların geliştirilmesiyle başladığı söylenebilir. Toplumsal farklı değerlerin oluşturduğu kamusal beklenti ve tercihlere ilişkin yapısal bu konum (Kaplan, 2008: 48-51), farklı sosyo-kültürel değerlerin yanı sıra, siyasi ve ekonomik oluşumların da etkisiyle kamusal içerikli sosyal tercihlerin karşılanmasında olası merkezi saklı bir gündemin oluşturulmasından doğan olumsuzlukların aşılmasına yönelik karar stratejilerinin zeminini de hazırlamaktadır (Uzun ve Tok, 2009: 236).

Şekil 3: Katılımcı Bir Karar Sürecinin Oluşumunda Üç Aşamalı Model Yaklaşımı ve Süreçte Dinamikler

Modele ilişkin *ikinci aşama*, karar sürecindeki farklı karar opsiyonlarının tanımlanması ve süreç sonrası etki düzeylerine ilişkin ölçümlerin anlamlılık değerlerinin karar süreci açısından değerlendirilmesidir (Renn vd., 1993: 191). Kamusal tercihlerin karar sürecini biçimlendirmesinde bir dış etken olarak sürece dahil edildiği bu aşama da, üç düzeyde (veya aşamada) değerlendirilebilecek ve baskı gruplarına ilişkin tercihlerle birlikte diğer sosyal araştırma bulgularının da sürece dahil edildiği görülür. Karar süreci modellerinin oluşturulmasında yoğun

analitik işlemler sürecinin de ortaya çıktığı bu aşama, karar etkinliklerinin üç aşamanın her birinde sürece konu olan opsiyonların etki düzeylerinin de ölçüldüğü bir yapısal geçiş süreci olarak biçimlenmektedir. Ortak kamusal tercihlerden önemli sapmalar yaratabilecek merkezi karar niteliklerinin olumsuz somut ölçüm değerlerinin de sürece kazandırılmasıyla, merkezi karar nitelikleri ile sosyal tercihler dengesinin, bir toplumsal uzlaşma zeminin de netleştirilmesi de amaçlanır.

Renn ve arkadaşlarının (1993) ortaya koyduğu üç aşamalı model yaklaşımında **üçüncü aşama**, yani son basamak ise, bireysel tercihlerin oluşturduğu toplam sosyal tercihlerin oluşturulmasıdır. Bu oluşumda rastgele seçilen tercih gruplarının karar sürecine yansıyan beklenti ve olası etkilerinin kararlar bütünündeki konumu ortaya konulmaktadır. (Rowen, 1970: 220). Bu aşama seçilen sosyal tercih grup ya da gruplarındaki kamusal eğilimleri belirleyen dinamikler, karar sürecine katılım limitlerinin de belirlendiği karar seçeneklerinin katılımcılığı desteklemesi yönünde geliştirildiği bir yapısal yaklaşımı da ifade eder. İkinci aşamadaki süreçle de ilişkili olarak, politik oluşumların kamusal tercihlerin sürece aktarımı konusunda daha da netlik ifade ettiği bu aşamada, olası her bir sonuca ilişkin sosyal beklentiler ve kamusal tercihlere yönelik ihtiyaçların karşılanmasının da öncelikli olarak amaçlandığı bir çerçeve ortaya konulmaktadır. Diğer taraftan bu aşama, kamusal tercih ve önceliklerin sınıflanmış normatif karar önceliklerinin fayda değişim değerlerinin kamuya ilişkin sosyal tercihlerle kurduğu sistematik bir karar süreci dengesini de ortaya koymaktadır (Rowen, 1970: 221). Modeldeki yapısal dinamiklerin en çarpıcı yönünü ortaya koyduğu bu olgu, diğer taraftan sorunların geri planındaki çıkar gruplarının bir geri bildirim mekanizmasıyla sürece olan katkı düzeylerine ilişkin duyarlılık paylaşımını da amaçlamaktadır (Modell, 2001: 439). Diğer bir deyişle modelden beklenen katılımcı bir karar portföyü oluşturulması ve kararların son aşamasının, kararlardaki fayda ölçekleriyle ilişkili tercih gruplarının kendilerini algıladıkları sosyo-politik konumu ve yüklenecekleri olası maliyetlerin süreçte yer bulan anlamlılık düzeyleriyle biçimlenmesi söz konusudur (Abelson, 2003: 248).

Karar süreci sonrası sunulan seçeneklerin değerlendirilmesi ve yeni seçeneklerin geliştirilmesine ilişkin Sen'in (1986) normatif bir karar yapısı ve sosyal tercihler arasındaki kamusal katılım dinamiklerinin anlaşılmasına yönelik yaptığı analitik-kantitatif çalışma da, söz konusu karar sürecindeki katılım dinamikleri zeminin kamusal katılımın sağlanmasındaki ağırlıklı yapısını doğrular niteliktedir (Sen, 1986: 40-41). değerlemelerle birlikte olası sosyal tercih gruplarının isteklerinin tekrar ele alındığı süreç, sonraki karar süreçlerinde sosyal tercihlerin sürece yansıtılması açısından süreç dinamiklerinin ağırlıklı yapısını ortaya koymaktadır (Hammond, 1986: 10-11).

SONUÇ

Kamusal kararların normatif çerçevesinde kamusal sosyal tercihlerin sürece yansıtıldığı ve katılımcı bir karar süreci oluşumuna yönelik ele alındığı sürecin, kamusal duyarlılıkların da ön plana çıkması ve kararların biçimlenmesine yönelik yapısal olgulardan doğrudan etkilendiği görülmektedir. Kamusal katılım

olgusunun, sosyal tercihlerin karar sürecine nasıl ve hangi ölçekte bir etki düzeyi oluşturacağına ilişkin analizlerle ele alınmasının önemi de bu aşamada ön plana çıkmaktadır. Analizlere konu olan yapısal bu yaklaşımların, diğer taraftan karar süreci çıktılarının söz konusu sonraki süreçlere yönelik yeni yapısal olguların içeriğinin oluşması ve ortaya çıkışına ilişkin önemli bir zemin oluşturduğu da anlaşılmaktadır.

Diğer bir ifadeyle, kamusal kararlara ilişkin etkinlik düzeyinin kamusal bilgi akışının karşılıklı bir geri dönüşüm bilgi akışıyla desteklendiği bu yapısallık, söz konusu kamusal kararların toplum tarafından hangi ölçüde algılandığı ve kabul gördüğünün anlaşılmasının yanı sıra, kamusal kararların uygulanmasına yönelik önceliklerin belirlenmesinde de oldukça anlamlı kriterler içermektedir. Söz konusu bu kriterler, katılımcı bir karar sürecinin oluşumunda katılım modellerinin de yapı taşlarıdır ve dolayısıyla kamusal tercihlere ilişkin her bir kararın değerlendirilmesine yönelik süreçteki temsilcilerin performanslarının da ölçümünü gerekli kılmaktadır. Bu açıdan karar sürecine dahil olan –ya da dikkate alınan- sivil sosyal tercih gruplarının politik oylamalar sonucu sürece dair ortaya koyduğu yapısal olgular, sosyal tercihlerin sürece dahil edilmesinde karar süreci temsilcilerine de önemli roller yüklemektedir.

Karar sürecinde merkezi yönetim nitelikleri ile sosyal tercihler arasındaki önceliklerin belirlenmesinde oylama çelişkilerinin neden olduğu karar süreci paradokslarının da, yine normatif kamusal sosyal seçim teorisi çerçevesinde sosyal refah kriterlerinin ön plana çıktığı bir karar yapısıyla aşıldığını söylemek olanaklıdır. Bunun yanı sıra, karar sürecindeki kamusal tercihlere konu olan yönelik yapısal oluşumlarla biçimlenen karar modellerinin de, kamusal bürokratik birimler, çıkar gruplarının beklentileri ve rasyonel sosyal fayda fonksiyonları arasındaki dengenin sağlanmasını kaçınılmaz kıldığı da anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kamusal merkezi normatif nitelikler ile sosyal tercih ikilemelerinden doğan paradoksların aşılmasında katılımcı karar modellerinin yapısı da, tercih listelerindeki katkıların kurumsal alt yapıyla desteklendiği ve kamuoyu bilgi paylaşım ağının sürece alternatif görüşlerin de katılmasını sağladığı bir yapısal bütünlükle biçimlenmektedir. Bu bağlamda karar sürecinde kararlara ilişkin doğan paradoksların yapısal iki temel unsurdan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bunlardan *ilki*, karar sürecinde sosyal tercihlerin sürece yansıtılmasında karar sürecindeki kamusal duyarlılık düzeyinin karmaşık sosyal tercihlerin çözümlenmesine yönelik alınacak kararların kamuoyu ile eksik paylaşımı ve sosyal verilerin alınacak kararlar bazında yeni tercih fırsatları yaratacak yapısalıktan uzak oluşudur. *İkincisi* ise, karar sürecinde karar önceliklerinin saptanması ve desteklenmesindeki sosyal alt yapı ve kabul edilebilirlik limitlerinin rasyonel katılımcı bir karar süreci modelleriyle ifade edilememiş olmasıdır. Çünkü kamusal alanın artan sınırlarına karşılık, sosyal tercihlerin etkin bir karar sürecinin sağlanmasına yönelik kamusal alanda kabul edilebilir düzeyinin anlaşılması kaçınılmaz bir olgudur ve yapısal bu dinamiklerin farklı modellerde farklı etki ölçüğü ortaya koyması olasılığı da sosyal tercihlere olan karar süreci duyarlılıklarının süreçteki etki düzeyiyle anlam kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abelson, Julia – Forest, Pierre Gerlier – Eyles, John – Smith, Patricia – Martin, Elisabeth – Gauvin, Francois Pierre (2003), “Deliberations About Deliberative Methods: Issues in The Design and Evaluation of Public Participation Process”, *Social Science & Medicine*, Vol.57, pp. 239-251.
- Arrow, Kenneth J. – Lind, Robert C. (1970), “Uncertainty and The Evaluation of Public Investment Decision”, *The American Economic Review*, Vol. 60, No: 3, Jun, pp. 364-378.
- Beierle, Thomas C. (2002), “The Quality of Stakeholder-Based Decisions”, *Risk Analysis: An International Journal*, Official Publication of The Society for Risk Analysis, Vol. 22, No: 4, August, pp. 739-749.
- Borger, Bruno De and Kerstens, Kristiaan (1996), “Cost Efficiency of Belgian Local Governments: A Comparative Analysis of FDH, DEA, and Econometric Approaches”, *Regional Science and Urban Economics*, Vol. 26, No: 2, April, pp. 145-170.
- Brooks, Arthur C. “Is There a Dark Side to Government Support for Nonprofits?”, *Public Administration Review*, Vol. 60., No: 3, May/Jun, pp. 211-218.
- Carpini, Michael X. Delli – Cook, Fay Lomaks – Jacobs, Lawrence R. (2004), “Public Deliberation, Discursive Participaton, and Citizen Engagement: A Review of The Emprical Literature”, *Annual Review of Political Science*, Vol.7, No: 1, pp. 315-344.
- Charles, Caty - Gafni, Amiram- Whelan, Tim (1999), “Decision Making in The Physician-Patient Encounter: Revisiting The Shared Treatment Decision-Making Model”, *Social Science & Medicine*, Vol.49, No: 5, pp. 651-661.
- Charnes, Abraham - Cooper,W.W. - Rhodes Robert E. (1978), “Measuring The Efficiency of Decision Making Units”, *European Journal of Operational Resarch*, Vol.27, No:1, pp. 429-444.
- Creighton, James L. (2005), *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions Through Citizen Involvement.*: Jossey-Bass A Wiley Imprint by John Wiley and & Sons, Inc., San Francisco.
- Dienel, Peter C. (1989), “Contributing to Social Decision Methodology Citizen Reports on Technological Projects”, Vieck, Charles and Cvetkovich, George (Ed.), *Social Decision Methododolgy for Technological Projects*, Kluwer Academic Publichers, Dordrech, pp. 133-151.
- Eisenhardt, Kathleen M. – Zbaracki, Mark J. (1992), “Strategic Decision Making”, *Strategic Management Journal*, Vol.13, pp. 13-37.
- Faguet, Jean-Paul (2000), “Does Decentralization Increase Responsivenees to Local Needs? Evidence from Bolivia”, <http://eprints.lse.ac.uk/477/1/WP-2516.pdf> (20.04.2011).
- Gerrand, Adam - Orr, Simon (1998), “Management Decision Classification: A System for Zoning Land Managed by Foresry Tasmania”, *Tasforests*, Vol. 10, December, pp. 1-14.
- Goldfinger, Johnny (2002), “The Value of Social Choice Theory for Normative Political Theorists”, *The Good Society*, Vol. 11, No: 2, pp. 33-37.
- Hammond, Peter J. (1986), “Consequentialist Social Norms for Public Decisions”, Heller, Walter P. – Starr, Ross M. – Starrett, David A. (Eds.), *Social Choices and Public Decision Making*, Vol. I, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 1-31.
- Hauwe, Ludwig Van Den (1999), “Public Choice, Constitutional, Political Economy and Law and Economics”, <http://encyclo.findlaw.com/0610book.pdf> (25.05.2011).
- Homer, Jack - Milstein, Bobby (2004), “Optimal Decision Making in a Dynamic Model of Community Health”, *The 37th. Hawaii International Conference on System Sciences-2004*, Hawaii 2004, pp.1-11.
- Jenkins, J. Craig (1983), “Resource Mobilization Theory and The Study of Social Movements”, *Annual Review of Sociology*, Vol.9, No: 1, pp. 527-553.
- Jones, Bryan D. (1994), *Reconceiving Decision-Making in Democratic Politics*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Kaplan, David M. (2008), “Political Choises: The Role of Political Skill in Occupational Choise”, *Career Development International*, Vol. 13, No: 1, pp. 46-55.

- Keeney, Ralph L. – Renn, Ortwin – Winderfeldt, Detlof Von (1987), “Structuring West Germany’s Energy Objectives”, *Energy Policy*, Vol. 15, No: 4, pp. 352-362.
- Kirmanoglu, Hülya (2009), *Kamu Ekonomisi Analizi*, 2. b., Beta Basım Yayım A.Ş. Ankara.
- Klout, Louise and Martin, John (2000), “Strategic Performance Management: A Balanced Approach to Performance Management Issues in Local Government”, *Management Accounting Research*, Vol. 11, No: 1, pp. 231-251.
- Kunreuther, Howard (2002), “Risk Analysis and Risk Management in an Uncertain World”, *Risk Analysis: An International Journal*, Official Publication of The Society for Risk Analysis, Vol. 22, No: 2, August, pp. 655-664.
- Lapsey, Irvine and Pallot, June (2000), “Accounting, Management and Organizational Change: A Comparative Study of Local Government” *Management Accounting Research*, Vol. 11, No: 2, pp. 213-229.
- McClenen, Edward F. (1990), *Rationality and Dynamics Choose: Foundational Explorations*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Martin, Brian - Richards, Eeveleen (1995), “Scientific Knowledge, Controversy, And Public Decision-Making”, Jasanoff, Sheila – Markle, Gerald E. - Petersen, James C., - Pinch, Trevor (eds.), *Handbook of Science and Technology Studies*, Newbury Park, CA: Sage, 1995, pp. 506-526.
- Modell, Sven (2001), “Performance Measurement and Institutional Processes: A Study of Managerial Responses to Public Sector Reform”, *Management Accounting Research*, Vol. 12, pp. 437-464.
- Moravcsik, Andrew (1997), “Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics”, *International Organization*, Vol. 51, No: 4, pp. 513-553.
- Nelkin, Dorothy (Ed.) (1979), “Controversy: Politics of Technical Decision”, Beverly Hills: Sage. Otake, Hideo. 1982. Corporate power in social conflict: vehicle safety and Japanese motor manufacturers. *International Journal of the Sociology of Law*, Vol. 10, p.75-103.
- Ogden, Laura (2006), “Public Participation in Environmental Decision –Making: A Case Study of Ecosystem Restoration in South Florida”, *Chaiers D’conomie et Sociologie Rurales*, No: 80-2006, pp. 54-73.
- Petersen, James C. (1984), *Citizen Participation in Science Policy*, University of Massachusetts Press, Amherst, MA.
- Renn, Ortwin – Webler, Thomas – Rakel, Horst – Dienel, Peker – Johnson, Branden (1993), “Public Participation in Decision Making: A Three-Step Procedure”, *Policy Sciences*, Vol. 26, No: 3, pp. 189-214.
- Rowen, Henry S. (1970), “Assessing The Role of Systematic Decision Making in The Public Sector”, Margolis, Julius (Ed.), *The Analysis of Public Output*, National Bureau of Economic Resarch, UMI Publisher Inc., USA, pp. 219-230.
- Samulson, William – Zeckhauser, Richard (1998), “Status Quo Bias in Decision Making”, *Journal of Risk and Uncertainty*, Vol. 1, pp. 7-59.
- Schubert, Glendon A. Jr. (1957), “The Public Interest in Administrative Decision-Making: Theorem, Theosophy, or Theory”, *The American Political Science Review*”, Vol. 51, No: 2, pp. 346-368.
- Scott, Clayton – Nowak, Robert (2004), “Minimax-Optimal Classification with Dyadic Decision Trees”, *IEEE Transactions on Information Theory*, Vol. 20, No: 5, pp.1-43.
- Sen, Amartya (1986), “Information and Invariance in Normative Choose”, Heller, Walter P. – Starr, Ross M. – Starrett, David A. (Eds.), *Social Choices and Public Decision Making*, Vol. I, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 32-51.
- Shulock, Nancy (1999), “The Paradox Policy Analysis: If It is not used, Why do We Produce so much of It?”, *Journal of Policy Analysis and Management*”, Vol. 18, No: 2, Spring 1999, pp. 226-244.
- Spletstoeser, Dietrich (1998), “Electronic Decision-Making for Developing Countries”, *Group Decision and Negotiation*, Vol. 7, No: 1, pp. 417-433.

- Stiglitz, Joseph E. (2000), *Economics of Public Sector*, 3 rd. ed., W.W. Norton & Co. Inc., New York.
- Sudgen, Robert (1990), "Rules for Choosing among Public Goods: A Contractarian Approach", *Constitutional Economy*, Vol.1, pp. 63-82.
- Şener, Orhan (2008), *Kamu Ekonomisi*, 10. bask., Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Theunissen, Cristopher (1999), "Managing Intelligence in an Age of Knowledge" *African Security Review*, Vol. 8, No: 3, pp. 1-9.
- Uzun, Turgay – Tok, Seher (2009), "Kamu Tercih Kuramı ve Anayasal İktisat Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme", *Muğla Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 23, Güz, pp. 223-247.
- Varela-Ortega, Consuelo, Sumpsi, Jose M. - Garrido Alberto - Blanco Mario - Iglesias Eva (1998), "Water Pricing Policies, Public Decision Making and Farmers' Respons: Implications for Water Policy", *Agricultural Economics*, Vol. 19, No: 1-2, (September 1998), pp. 193-202.
- Wheaton, Linda M. (Ed.), (2007), *Public Participation and Community Engagement: Selected Resources*, Department of Housing and Community Development State of California, California.